

ŽENA AKO MILES CHRISTI? STREDOVEKÝ OBRAZ ŽENY AKO RYTIERKY A BOJOVNÍČKY

Woman as miles Christi? The medieval image of women as knights and warriors

Anabela KATRENIČOVÁ

ABSTRAKT

Od čias antiky boli ženy považované za slabšie pohlavie, nedokonalé stvorenia, ktoré už z ich prirodzenosti musia byť podriadené mužom a musia vo svojom vnútri pestovať cnosť poslušnosti, aby konali dobro. Táto situácia sa však s príchodom stredoveku mení a ženy začínajú byť považované za rovnocenné mužom až do takej miery, že sa im pripisuje schopnosť získať mužnú cnosť, silu a schopnosť bojovať. Ženy sa po vzore bájných Amazoniek stávajú rovnocennými protivníkmi mužom a v boji sa im dokážu nielen vyrovnávať, ale ich aj premôcť. Tento príspevok pojednáva o premene podriadenej ženy na ženu rytierku, križiacku, pričom predstavuje stredovekú koncepciu ženy a rytierstva.

Kľúčové slová: Stredovek. Žena. Rytier. Cnosť. Križiak. Bojovník.

ABSTRACT

Since Antiquity, women have been considered the weaker sex, imperfect creatures who, by their very nature, must be subordinate to men and must cultivate within themselves the virtue of obedience in order to do good. However, this situation changes with the beginning of the Middle Ages, and women start to be considered equal to men in the way that they are credited with the ability to acquire masculine virtue, strength, and the ability to fight. Following the example of the mythical Amazons, women become equal opponents to men and in battle they are able not only to match them, but also to overcome them. This article discusses the transformation of a subordinate woman into a knight, a crusader, while imagining the medieval concept of women and chivalry.

Key words: Middle Ages. Woman. Knight. Virtue. Crusader. Warrior.

ÚVOD

Rytierstvo, ktoré sa v západnej Európe začína objavovať od 11. či 12. storočia predstavuje jeden zo základných ideologických pilierov stredovekej spoločnosti. Rytierstvo v tomto období už totiž nepredstavovalo len vojenskú a bojovú zložku spoločnosti, v ktorej rukách spočívala podstata politickej moci, ale stávala sa zosobnením a personifikáciou cností a vazalského spojenia medzi panovníkom a cirkvou. Napriek nespornej morálnej hodnote, ktorou sa stredoveké rytierstvo vyznačovalo, v jej strede stále pretrvávalo velenie bojových hodnôt, ktoré rytierstvu zaručovali jeho vojenský charakter. Preto je

veľmi udivujúce, keď sa v stredovekej duchovnej literatúre, nie vždy priaznivo naklonenej ženám, stretávame s obrazom ženy, neľútostnej bojovníčky, ktorá je navyše svojím konaním pripodobnená k rytierovi, či takmer posvätnému križiakovi. V tejto práci sa preto bližšie pozrieme na koncepciu rytierstva aj v službách cirkvi rovnako ako aj na koncepciu ženy, ktorá sa už podstatou svojej prirodzenosti nevyznačovala ani silou ani bojovým duchom, či schopnosťou získať mužské cnosti. To nám pomôže lepšie pochopiť odvalu, či skôr trúfalosť, ktorá z označenia ženy ako Božej bojovníčky vyplýva.

Postavenie rytiera

Stredoveká spoločnosť z rôznych kultúrnych i historických dôvodov povýšila postavenie mužov v zbroji na rytierov a tým položila základy pre vznik feudálnej spoločnosti založenej na vzťahu podriadenosti a vzájomnej lojality medzi kráľom a jeho oddanými vazalmi. Tento vzťah bol následne inštitucionalizovaný sa vlády franských kráľov Karola Martela (686-741), Pipina (715-768) a Karola Veľkého (742-814) (Flori 2008). Od tejto doby potom neustále rástol vojenský a spoločenský význam ťažkej jazdy, ktorá získavala od kráľa odmenu v podobe léna – teda majetku, z výnosov ktorého mohol rytier bojovník žiť a financovať náklady spojené s jeho službou kráľovi. Medzi hlavné povinnosti rytiera patrilo asistovať svojmu pánovi so zbraňou v ruke, sprevádzať ho v prípade potreby, chrániť jeden alebo viacero hradov, poslúchnuť jeho výzvy k účasti na vojenskej výprave a podporiť ho i finančne.

Postupne sa z triedy kráľovských verných vojakov začali rozširovať rady šľachty, čím bola zaistená trvalosť rodových panstiev. Základy týchto vojenských jednotiek tvorili mladí členovia rodiny zbavení vlastného majetku, ktorí žili na dvore svojho brata, strýka alebo nejakého vzdialenejšieho príbuzného, ktorý ich živil. Tým sa stávali vazalmi alebo ešte lepšie ozbrojenými služobníkmi (Flori 2008). Tak od 11. storočia pojem rytier označoval mužov všetkých spoločenských tried, od kniežat, grófov počnúc a kráľom skončiac. Vo všeobecnosti sa týmto pojmom označovala trieda rytierov, teda bojovníkov, pre ktorých ich základ živobytia spočíval na mzde, odmene sa ich vojenskú službu. Postupom storočí a stále hlbším previazaním šľachty s rytierstvom sa z elitnej jednotky verných bojovníkov a vazalov stáva záležitosť morálky a cti. V tomto prípade je už nutné hovoriť o rytierskej ideológii, keďže sa slovo rytier naplňa konotáciami cti, ideálov a morálky (Le Goff, Schmitt 2008). Rytiersky stav sa začína v istom zmysle meniť na rád s predpísaným morálnym kódexom, iniciálnym procesom i z úcty, ktorá im prináležala a ktorá vychádza z etiky a z ideológie, ktorou sa riadili a ktorú vyznávali. Rytiersky stav sa

totiž musel vyznačovať typickými rytierskymi cnosťami, z ktorých asi najdôležitejšie miesto patrí práve udatnosti v boji, šľachetnosti, hrdinstvu, odvahe a mužnej fyzickej sile, ktorými sa museli rytieri vyznačovať. Praktický výkon rytiera podmieňovali jeho dobré vlastnosti fyzické i morálne a dostatok času, ktorý bolo potrebné venovať tréningu (Flori 2008).

Aj cirkev mala svoje majetky i politické záujmy, na ktorých dosiahnutie i ochranu potrebovala ozbrojených mužov. Táto skutočnosť sa stáva najviac zjavnou vznikom cirkevných vojenských rádov a rovnako počas križiackych výprav, keď sa vojaci stávajú *milites Christi* – Kristovými rytiermi, jeho vazalmi. Tento pojem pôvodne určený kňazom a mníchom, ktorí viedli zásluhný boj proti nepriateľovi cirkvi svojimi vytrvalými modlitbami, sa stiahol na križiakov bojujúcich za oslobodenie dedičstva svätého Petra, čo vyjadrovalo reálny pokrok v ideologickej valorizácii týchto bojovníkov slúžiacich cirkvi (Flori 2008).

V tomto období sa v rytierstve začína zdôrazňovať najmä mravný zmysel. Prvou úlohou rytierstva je udržať a brániť svätú katolícku vieru zbraňami. Ved' podľa stredovekého učenia cirkevných autorít, rytierov si vyvolil sám Boh, aby si silou podrobili neveriacich. Rovnako však musia podporovať právo a spravodlivosť a okrem vojenskej funkcie im prináleží aj funkcia súdnická namierená k udržiavaniu poriadku. Rytier musí byť predovšetkým verný svojmu pánovi. Nesmie sa voči dopustiť žiadnej zrady, nezabije ho, nepodvedie ho s jeho manželkou, nevydá jeho hrady do rúk nepriateľov. Rytier vždy a za každých okolností musí uplatňovať vo svojom chovaní česť a vyhýbať sa smilstvu, nedodržanie čoho môže byť dôvodom pre jeho vylúčenie z rytierskeho stavu. Dôstojnosť rytierskeho stavu spočíva predovšetkým v mravnosti, ktorou sa musí každý rytier vyznačovať. Dôraz sa tu kládol predovšetkým na cnosti a to predovšetkým spravodlivosť, múdrosť, statočnosť a umiernenosť. Okrem toho sú potrebné aj hlavné teologické cnosti akými sú viera, nádej a láska.

Ramon Llull považuje rytiersky rád za veľmi ušľachtilý stav, do ktorého sú prijímaní len tí, najmúdrejší, najvernejší, najsilnejší, najvzdelanejší, najušľachtilejší duchom, v mravoch lepší než ostatní (Llull 2022). Poslanie rytiera je udržiavať a hájiť svätú katolícku vieru, lebo podobne ako kňazi hája a bránia svätú vieru pomocou písem a potrebných dôkazov, tak si Boh podľa Llulla vyvolil rytierov, ktorí silou zbraní premáhajú a zaujímajú neveriacich, ktorí sa denne usilujú o zničenie svätej cirkvi (Llull 2022). Samotný rytier je Llullom definovaný ako človek, ktorý sa snaží o mier prostredníctvom sily. Poslanie rytierov je teda posvätné a spočíva v obrane a ochrane Božieho úradu. Každého rytiera má tak zdobiť nielen fyzická sila, ale aj duševné vlastnosti ako spravodlivosť, múdrosť, láska, vernosť, pravda, pokora, statočnosť, nádej, skúsenosť. Veď za najdôležitejšiu podmienku vstupu do rytierskeho rádu sa považuje láska a bázeň pred Bohom (Llull 2022).

Postavenie a úloha ženy

Chápanie ženy a jej postavenia v spoločnosti bolo v stredovekej spoločnosti podmienené nielen dobovým presvedčením o ženskej menejcennosti a nutnej podriadenosti mužovi, ale najmä z učenia Biblie a vtedajších poznatkov z anatómie a biológie človeka, predstavených Aristotelovou biologickou koncepciou človeka a ženy. V jeho ponímaní ženy prevládali interpretácie o vzniku človeka, ktoré prezentoval vo svojom diele *O splodení živočíchov*, a v ktorých uplatňoval metafyzické princípy matérie a formy. V jeho náuke žena pôsobí ako matéria, muž ako forma, teda ako aktívna sila, ktorá organizuje vznik človeka. Riadnym výsledkom splodenia má byť muž. Žena je iba nepodareným, alebo kastrovaným, neplodným mužom. Preto je ženské telo slabšie a neúplné. Aristoteles tvrdí, že muž aj žena majú rovnakú dušu, čiže sa nemôžu esenciálne líšiť pohlavím. Avšak, žena je podľa Aristotela jemnejšia, čo znamená, že je menej odolná voči telesnej žiadostivosti a bolesti. Má menej ducha (Aristoteles, 2005). Žena je menej hanblivá, je vášnivejšia, hašterivejšia, žiarlivejšia, viac klame a je lenivejšia ako muž. Ženu

znevýhodňuje jej vlastná prirodzenosť, preto nedokáže odolať žiadostivosti, je totiž neschopná rozhodovania (Volek 2011). Preto musí byť podriadená mužovi a v rodine má nad ňou vládnuť muž (Katreničová 2021).

Žena je v učení filozofov a cirkevných predstaviteľov predstavovaná ako bytosť, ktorá je plne schopná nadobudnúť cnosť. Je pozývaná, aby prekonala svoju vlastnú prirodzenosť, poprela ju a stala sa veľkým mužom – *vir magnus*. Aj žena môže získať cnosť a to najmä vtedy, ak sa zbaví nehanebnosti a získa cnosť mravnosti (*pudicitia*), ktorá má byť jedinou ženskou ozdobou (Seneca 1932). Žena ju nepochybne potrebuje, ak chce dospieť k cnosti, mužskej cnosti, ktorou je múdrosť. Kým v antike bolo manželstvo jedinou cestou, ako žena mohla dospieť k dokonalosti a k cnosti pietas, ktorou sa v antickom ponímaní vyjadrovalo konanie dobra, oddanosti, spravodlivosti a poctivosti (Rošková 2018), s príchodom stredoveku sa prostriedkom na ceste k svätosti stáva panenstvo. Celý koncept zasväteného panenstva sa odvíja od stoickej myšlienky *apatheie*, ktorú možno badať aj vo veľmi obľúbenom prirovnávaní panien a zasvätených osôb k anjelom v nebi. Tak to urobil Filón Alexandrijský, ktorý vo svojom učení prepojil helenistickú filozofiu so židovskou teológiou a exegézou (Drobner 2011). Na panenstvo sa tu hľadá ako na záležitosť čisto etickú. Nemožno si ho zvoliť ako reakciu na nenávisť voči Stvoriteľovi, ani z presvedčenia, že manželstvo je vo svojej ontologickej podstate zlé. Život v panenskej čistote nemožno uprednostniť ani preto, že by človek znevažoval ľudskú lásku. Panenstvo je dobrom a to len vtedy, ak je výrazom lásky k Bohu (Grossi 2014). Panenstvo sa tak stáva reflexiou úplne inej reality a nie niečím, čo sa striktnie viaže na sexuálnu zdržanlivosť, čo bolo mimochodom cieľom enkratikov, stoikov a neopytagorejcov. Títo videli v zdržanlivosti najvyšší ideál a dokonalosť, preto svätosť a blaženosť spájali s čistotou. Ich koncept panenskej zdržanlivosti vychádzal totiž aj z platónskeho zatracovania všetkého telesného, čo spôsobuje väzenie duši. A duša sa musí neustále očisťovať a oslobodzovať od všetkých telesných prejavov. považuje panenstvo za dar, ktorý pochádza z neba

a ktorý môže byť chápaný len ako skúsenosť viery. Rozvíja aj pripodobnenie zasvätenej panny ku Kristovmu telu na základe vzťahu, ktorý jestvuje medzi Kristom a cirkvou. Zasvätená panna sa tak stáva symbolom vteleného Slova, ktoré na seba zobralo telo, aby prinieslo ľuďom spásu. Každá panna teda musí žiť podľa ducha (Rim 8, 9) a jej úlohou je každodenná, nepretržitá modlitba, čítanie Svätého písma, práca a ostatné záväzky pochádzajúce z klauzúry a z pôstov (Grossi 2014).

Panenstvo je aj predzvest'ou budúceho veku a života v nebeskom kráľovstve. Panna ostáva človekom, ktorý stále žije vo svojom tele, avšak ho musí obetovať. Nie preto, aby ho zničila, či potlačila, ale preto, aby ho pozdvihla a spasila. Ambróz v panenskom stave vidí ženu v jej najčistejšom stave, v ktorom žena pre muža nepredstavuje zvodkyňu, ale jeho pomocnicu (Gn 2, 18), čím naplňa Písmo. Panna sa pre svoj dar z nebies približuje k mužovi nie kvôli sebe, ale preto, aby mu dala to, čo vlastní – svoje vlastné telo (Ambrosius, MPL 16). V tomto priblížení sa panny k mužovi mu navracia ľudskú slobodu aj pre jeho telo a tým mu navracia jeho stratenú ľudskosť (Katreňičová 2021).

Žena ako bojovníčka

Konrád z Hirsau (1070-1150) bol nemecký benediktínsky mních a domnelý autor diela *Speculum virginum*, v ktorom sa zasvätené panny pripodobňujú k mýtickým i historickým bojovníčkam. Vo vrcholnom stredoveku to nebolo ničím výnimočným. V tomto období sa stretávame s viacerými autormi popisujúcimi nezvyčajné a neprirodzené správanie žien, ktoré už nemožno označiť latinským epitetom *benemerens* – dobro konajúca (Rošková 2007), ale ktoré sa oddávali bojovému umeniu (McLaughlin 1990). Konrád však ženám priznáva okrem fyzickej sily aj schopnosť disponovať mužným duchom, len ak by prekonalu svoju lenivosť. V stredoveku, ako sme ukázali vyššie, sa na ženy nazeralo ako na slabšie pohlavie, ktoré sa nemôže vyrovnáť mužom a už v žiadnom prípade nie sú schopné dosiahnuť cnosť. Jedinú výnimku, ako sa zdá, predsta-

vovali zasvätené panny, v ktorých živote pôsobil sám Boh. V diele Konráda z Hirsau nachádzame jedinečný príklad takéhoto stotožnenia žien ako zasvätených panien nielen s cnosťami sprvoti prisudzovanými mužom, ale aj s krutosťou Amazoniek, či s udatnosťou rytierov, ba čo viac križiakov. Konrád vo svojom diele nadväzuje na v stredoveku rozšírené zmienky o ženách, ktoré dokázali počas neprítomnosti svojich manželov chrániť rodinný majetok a dokonca so zbraňou v ruke veliť armáde a zapájať sa do samotných bojov. Okrem toho je presvedčený, že aj slabšie ženské pohlavie môže nadobudnúť mužskú silu prameniaku z cnosti. Pozoruhodnosťou Konrádovej argumentácie je, že nepoužíva príklady z Biblie, ale z mimo biblickej mytologickej, dokonca pohanskej tradície, z čoho je zrejmé, že aj v stredoveku bolo používanie mýtov a ich reaktualizácia znakom udržiavania kultúrneho dedičstva (Drengubiak 2011), ktorého neoddeliteľnú časť tvorili predovšetkým mýty (Drengubiak, 2019). Ako prvý príklad Konrád uvádza mýtickú babylonskú kráľovnú Semiramis, ktorá vládla po smrti svojho manžela štyridsať dva rokov a úspešne bránila svoju krajinu pred nepriateľskými vojskami (*Jungfrauenspiegel* 2001).

Ďalšiu pohanskú kráľovnú, ktorú Konrád uvádza, je skýtska kráľovná Tamira (Herodotos 2004), ktorá úskokom perzského kráľa Kýra prišla o svojho manžela i syna. Preto naplnila svoj tábor dobrým jedlom a pitím a predstierala z neho útek. Keď do neho prišlo Kýrovo vojsko aj so zajatcami, aby jedli a pili, tábor so svojím vojskom napadla a mnohých pozabíjala, aby sa jej podarilo zachrániť svojho syna. Nepriatelia ho však zabili skôr, ako ho stihla oslobodiť a preto sa rozhodla, že synovu smrť pomstí nie slzami, ale zbraňou. Preto ľstivo vylákala Kýra i s jeho vojskom na strategické miesto nepriaznivé pre boj a tam ho porazila (*Jungfrauenspiegel* 2001).

Ako možno vidieť, Konrád opisuje ženy nielen ako skúsené a ľstivé vojenské veliteľky, ale aj ako neľútostné bojovníčky. Ako príklad takýchto žien nám Konrád ponúka Amazonky, ktoré si počínali veľmi udatne v boji a vďaka svojmu bojovému umeniu a sile

si dokázali nielen podrobiť cudzie mestá, ale zakladali aj nové (*Jungfrauenspiegel* 2001), čím preukázali, že disponujú mužskými schopnosťami a to nielen v boji, ale aj v riadení a spravovaní spoločnosti. Amazonky boli obávané protivníčky Grékov, ktorí s nimi bojovali ako so seberovnými mužmi. Pri Amazonkách zaznieva nástoľčivá myšlienka, že sa tu stretávame so ženami, ktoré sa dokážu vyrovnat' mužom, ak ich aj nie prekonať.

Amazonky, často krát v súčasnosti predstavované ako mýtické a mytologické postavy, boli v dejinách popisované s takým presvedčením, že o ich skutočnej existencii môžeme len ťažko pochybovať. Napokon aj posledné výskumy založené na archeologických vykopávkach svedčia o ich reálnej existencii. V dejinách tieto hrdinské bojovníčky vystupujú ako mýtické dcéry boha vojny Áreta, ktoré pochádzajú z Trákie. Ako dcéry boha boli Amazonky považované za hrdinky. Ich matkou bola Harmónia dcéra Áreta a Afrodity, ktorá vládla na rozsiahlom území medzi Boetiou, Skýtiou a časťou Trácie. Iné mýty však odkazujú na Otreru ako na matku Amazoniek, alebo dokonca samotnú bohyňu Artemis (Strechie 2022).

Amazonky vytvorili druh vojenskej monarchie, na čele ktorej stála kráľovná. Tá bola zároveň aj vrchným veliteľom armády profesionálnych bojovníčok. Ide teda o druh matriarchátu, v ktorom dominovali ženy. Ich štát sa nachádzal v Skýtii, niekde v blízkosti Azovského mora (Strechie 2022). Amazonky boli veľmi šikovné jazdkyne na koni a podľa Herodota ich hlavným záujmom bolo plienenie, lov, cvičenie koní, zbrane a cvičenie sa v bojovom umení. Obliekali sa do mužských odevov, jazdili na koni a boli zručné lukostrelkyne (Herodotos, 2004). Rovnako dobre bojovali aj s kopijami. Zaujímavá je aj etymológia ich mena Amazonky, ktorá sa môže odvodzovať od výrazu *a mazon* - bez prs, alebo od slova *maza*, čo v preklade znamená mesiac, v antike symbol a označenie panien (Strechie 2022).

Tieto bojovníčky uctievali bohyňu Artemis. Ruskí vedci venujúci sa archeologickému výskumu a štúdiu Amazoniek sú presvedčení, že sa Amazonkám už od ich útleho

detstva dostávalo spartánskej výchovy. Pozoruhodnosťou Amazoniek je aj skutočnosť, že okrem vyššie spomínaných zbraní akými boli kopije, luk a šípy, Amazonky bojovali aj s typicky ženskými predmetmi a tými boli hrebene na začesanie vlasov, ihlice na vypnutie vlasov, vyrábané z tvrdých a pevných materiálov ako bol napr. bronz a ktorým mohli v boji zblízka oponentovi zasadiť smrteľnú ranu. Zaujímavosťou bolo, že Amazonky často bojovali aj so zrkadlom, ktorým dokázali oslepiť nepriateľa (Strechie 2022).

Podobne mali bojovať podľa Konráda z Hirsau bojovať aj zasvätené panny vyzbrojené jeho zrkadlom. Konrád priznáva ženám schopnosť získať mužnú silu, cnosť a rovnako schopnosť konať ako muž (*Jungfrauenspiegel* 2001). Rovnako zasväteným pannám kladie Amazonky za vzor vyhýbania sa mužom. Konrád je presvedčený že sa Amazonky spájali s mužmi len za účelom splodenia potomstva, čo bolo základom katolíckeho učenia o čistote manželského života. V ostatných prípadoch sa mužom vyhýbali až tak, že neváhali zabiť ani svojich potomkov mužského pohlavia. Zasvätené panny majú mať podľa Konráda podobnú odvahu a vnútornú silu vyhýbať sa akémukoľvek styku s mužmi. Konrád vyzýva zasvätené panny, že musia byť silnejšie, odhodlanejšie a odvážnejšie, než boli samotné Amazonky, pretože Amazonky bojovali len preto, aby získali slávu. O čo viac sa musia snažiť zasvätené panny, ak sú povolané do boja o večný život? Navyše, ak ich Boh na to poriadne vyzbrojí (*Jungfrauenspiegel* 2001).

Ešte význačnejšie postavenie Konrád ženám prisudzuje v prípade, keď ich stotožňuje s rytiermi bojujúcimi pod božím práporom. Vo svojom diele ich preto nazýva rytierkami, pričom používa výraz *miles Christi*, oficiálne označenie križiakov, ktorým prislúchala veľká úcta a česť. Zasvätené panny, hoci ženy, sú rovnako hodné tejto úcty, ktorá vyplýva z rytierskeho postavenia a rovnako aj rytierskeho titulu. Navyše sú Konrádom vyzývané, aby vzpriamene a neohrozene stáli v boji proti hriechu, lebo na čele tohto božieho vojska stojí samotný Kristus (*Jungfrauenspiegel* 2001).

ZÁVER

Konrád z Hirsau vo svojom diele, ktoré nesie názov *Zrkadlo panien* predstavuje Bohu zasvätené panny ako ženy, ktoré dokážu získať nielen mužnú cnosť, ale aj konať a bojovať ako muž a to nie hocijaký. Ženy pod Božím vedením sa môžu stať Kristovými rytierkami a svojimi cnosťami dokážu premáhať zlo a diabla rovnako ako križiaci. Navyše sa stávajú podobne ako Amazonky, ku ktorým ich Konrád pripodobňuje, rovnocennými protivníčkami a spoločníčkami mužov. Konrád im priznáva rovnakú česť, aká prislúcha križiakom, keďže bojujú na strane Krista proti zlu, hriechu a diablu. Ich sila pramení z panenskej čistoty, neporušenosti a oddanosti Bohu. Konrád ich neváha nazývať výrazom *milites Christi*, lebo je presvedčený o ženskej sile a schopnosti získať cnosť a bojovnosť. V tejto ich úlohe mu už neostáva nič iné, než ich len dobre vyzbrojiť a preto im ako pravým Amazonkám dáva do rúk svoje duchovné zrkadlo, ktorým porazia všetkých nepriateľov ducha.

Afiliácia

Tento článok je výstupom z projektu VEGA1/0242/24 *Literatúra ako nástroj rozvíjania empatie u čitateľov a projektu KEGA004PU-4/2024 Téma smrti pre život – umelecká literatúra pre deti a mládež v literárnovedných a didaktických súvislostiach*.

Zoznam bibliografických odkazov

- AMBROSIUS MEDIOLANENSIS. *De virginibus*. MPL 16. col. 187-232.
- ARISTOTELES, 2005. *De generatione animalium*. Oxford: Oxford University press. ISBN 978-01-9814-563-9.
- DRENGUBIAK, Ján, 2011. La réactualisation du mythe de Tristan et Yseult dans le roman Chronique d'une sorcière de vent d'Antonine Maillet. In: *Mots, discours, textes approches diverses de l'interculturalité francophone en Europe centre-orientale: 15e séminaire doctoral francophone des Pays de Visegrád*. Pécs: Cahiers francophones d'Europe Centre-Orientale. s. 129-134. ISBN 978-963-642-443-5.
- DRENGUBIAK, Ján, 2019. Les enjeux actuels de la mythocritique. In: *Philosophie francophone en Hongrie*. Pécs: Faculté des Lettres, Université de Pécs. s. 173-182. ISBN 978-963-429-381-1.
- DROBNER, Hubertus, 2011. *Patrologie: úvod do studia starokresťanskej literatúry*. Praha: Oikúmené. ISBN 978-80-7298-466-4.
- FLORI, Jean, 2008. *Rytíři a rytířství ve středověku*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7021-897-6.
- GROSSI, Vittorino, 2014. *A proposito della letteratura patristica sulla verginità. Criteri di lettura – scritti – contenuti – possibili recuperi*. s. 1-26. [cit. 2024-11-12]. Dostupné z: https://www.academia.edu/28866016/GROSSI_V_A_proposito_della_letteratura_patristica_sulla_Verginita_pdf
- HERODOTOS, 2004. *Dějiny*. Praha: Academia. ISBN 802-001-192-7.
- Jungfrauen Spiegel*, 2001. Berlin: Herder. ISBN 978-34-512-3914-4.
- KATRENIČOVÁ, Anabela, 2021. *Virgo, uxor, vidua. Panenstvo, manželstvo a vdovstvo v učení Aurélie Augustína*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. Vydavateľstvo ŠafárikPress. ISBN 978-80-574-0041-7.
- LE GOFF, Jacques a Jean-Claude SCHMITT, 2008. *Encyklopedie středověku*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7021-917-1.
- LLULL, Ramon, 2022. *Kniha rytířského řádu*. Třebíč: ozbrojtese.cz.
- McLAUGHLIN, Megan, 1990. The woman warrior: gender, warfare and society in medieval Europe. In: *Women's Studies*. Č. 17, s. 193-209. ISSN 0049-7878.
- ROŠKOVÁ-MURÁNYIOVÁ, Daniela, 2007. *Laudatio feminae*. Rímski muži o svojich manželkách. In: *Sambucus II – Práce z klasické filológie, latinskej medievalistiky a neolatinistiky*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave. s. 55-78. ISBN 978-80-8082-164-7.
- ROŠKOVÁ, Daniela, 2018. Turia, Arria, Livia a ďalšie oddané manželky antického Ríma. In: *Historické rozhlady*. Bratislava: Stimul

– Acta historica Posoniensia XXXV. s. 7-17.
ISBN 978-80-8127-227-1.
SENECA, Lucius, Annaeus 1932. *Moral Essays: volume 2*. London and New York: Heinemann. ISBN 978-06-7499-280-1.
STRECHIE, Madalina, 2022. Elite female fighters: the Amazons. In: *Journal of Romanian literary Studies*. Č. 4, s. 300-307. ISSN 2248-3004.
Sväté písmo. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007. ISBN 978-80-7162-683-1.

VOLEK, Peter, 2011. Tomáš Akvinský o žene. In: *Nové horizonty*. Roč. 5, č. 2, s. 83-88. ISSN 1337-6535.

Kontaktné údaje

doc. Mgr. et Mgr. Anabela Katreničová, Ph.D

Inštitút germanistiky a romanistiky

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Email: anabela.katrenicova@unipo.sk